

Rozšíření největší spalovny nebezpečných odpadů v Česku má zelenou. Obyvatelé Ostravy to ale chtějí zarazit

ihned.cz, 25. 2. 2020

Vývolává emoce: Spalovna Suez, vedle které se má další zařízení postavit. Ta má jako srdce rotační pec, ve které se odpad ničí. autor: Suez

V bývalém hobbymarketu Bauhaus v centru Ostravy se na začátku února opět objevily ruční pilky, hřebíky i kladivo. V budově, kde nyní sídlí galerie Plato, vyráběli zakladatelé iniciativy Dýchám v Ostravě model spalovny nebezpečného odpadu pro svůj happening. Právě takovou má postavit společnost Suez asi tři kilometry vzdušnou čarou odsud. A to hned vedle již existující spalovny se stejným zaměřením.

"Když jsem se dozvěděl, že ministerstvo životního prostředí na základě posudku EIA stavbu povolilo, vyděsilo mě to. Přejde mi to jako nesmysl, rozšiřovat už tak největší spalovnu a ještě ve městě, které má pověst nejznečištěnějšího v zemi," říká Martin Kopáček, jenž pracuje na Ostravské univerzitě. Na konci loňského roku se rozhodl založit iniciativu, která proti rozšíření spalovny hodlá bojovat.

Loni v listopadu dalo ministerstvo životního prostředí (MŽP) k rozšíření závazné souhlasné stanovisko. Opírá se o zmíněný posudek EIA, odborný dokument, jenž vyhodnocuje možný vliv spalovny na životní prostředí. Ve zkratce se v něm říká, že stavba díky nejmodernější dostupné technologii přispěje ke znečištění prostředí jen málo.

Nebezpečný odpad

Podle statistik MŽP je produkce nebezpečných odpadů v Česku kolísavá. Rostla například mezi lety 2017 a 2018 téměř ve všech krajích, dva předchozí roky ale klesala. Z dlouhodobého hlediska se produkce těchto odpadů snižuje.

V roce 2009 se v tuzemsku vyprodukovalo 2,1 milionu tun nebezpečných odpadů, v roce 2018 to bylo 1,7 milionu tun. Přepočteno na obyvatele v kilogramech – před 11 lety to bylo 206, předloni 166 kilogramů. V posledních letech výrazně vzrostla produkce těchto odpadů právě v Moravskoslezském kraji. V roce 2016 bylo v tomto kraji vyrobeno 215 tisíc tun nebezpečných odpadů, o rok později to bylo už 339 tisíc tun a v roce 2018 to bylo 380 tisíc tun. Pro srovnání, v objemově druhém největším kraji s produkcí tohoto odpadu, Středočeském, to v roce 2016 bylo 231 tisíc tun, 229 tisíc tun v roce 2017 a o rok později 271 tisíc tun.

Proti stavbě se ale vyslovily dotčené městské obvody, magistrát, kraj, organizace zabývající se životním prostředím i obyvatelé. Znečištění ovzduší jim vadí a obávají se, že firma tady bude spalovat i odpad z jiných krajů. S některými důvody pro stavbu spalovny nesouhlasí ani odborníci na životní prostředí.

40 tisíc tun odpadu

V Česku se likviduje nebezpečný odpad ve 22 spalovnách, ale i v cementárnách či elektrárnách. Několik spaloven funguje přímo v nemocnicích, protože odpad ze zdravotnických zařízení patří do kategorie nebezpečný. Další vlastní odpadové firmy. Nejčastěji likvidují zbytky po chemické či hutní výrobě, kaly či materiál po sanaci ekologicky zatížených míst. Většina těchto zařízení funguje od 90. let nebo od začátku milénia.

Společnost Suez patří francouzským majitelům. V Česku provozuje čtyři spalovny nebezpečných odpadů. Vedle té v Ostravě, největší v republice, ještě ve Zlíně, Trmicích a Plzni. Mimoto má i dvě recyklační linky, skládky či kompostárny. Různých druhů odpadu ročně zpracuje téměř 600

tisíc tun, což ze Suezu dělá jednoho z největších likvidátorů v zemi. Dalšími jsou dánský Marius Pedersen, španělská FCC Environment a česká Ave CZ.

Spalovna v Ostravě začala likvidovat odpad v roce 2000 a může ho ročně zpracovat 25 tisíc tun. Nová s kapacitou 15 tisíc tun by měla vyrůst hned vedle, v areálu firmy. Nachází se v průmyslové oblasti mezi městskými obvody Mariánské Hory a Hulváky, Hošťálkovice a Lhotka. Vedle je areál chemičky a poblíž i velká čistička odpadních vod.

Že by šlo o další zátěž pro životní prostředí, si myslí i Miroslav Šuta, lékař a odborný konzultant pro ekologii a zdravotnická rizika. "Podle dostupných dat se jedná o jednu z nejvíce znečištěných lokalit v Česku. Jsou překračovány nejen platné limity, ale také hodnoty doporučené Světovou zdravotnickou organizací pro ochranu lidského zdraví. Rozšiřovat spalovnu v takovém místě považují za neobhajitelné," míní.

Město i kraj se snaží se špatným vzduchem dlouhodobě něco dělat. Ostravská radnice třeba investuje do zvýšení čištění silnic, do autobusů na plyn nebo přispívá žadatelům na kotlíkové dotace.

V posledních letech investovaly do zlepšení svých technologií i průmyslové podniky v kraji. V roce 2018 měly jejich emise prachu, tedy částic, které se dostávají do plic, podíl na znečištění regionu 19 procent. Až 72 procent emisí tvořily malé zdroje, tedy nejčastěji domácnosti. Pro srovnání, ještě v roce 2003 byl poměr 55 ku 36, s převahou průmyslu.

Suez si nechal zpracovat takzvanou rozptylovou studii, podle níž by jeho nové zařízení mělo produkovat nízké emise jak při spalování, tak při navážení a odvážení odpadu. Posudek k EIA, jenž ze studie vychází, ale dodává, že ke zhoršení ovzduší může významně přispět v okamžiku, až budou v okolí spalovny celkově překročeny limity znečištění. A k tomu dochází při měření množství prachových částic pravidelně. Loni byl na měřicí stanici v Ostravě-Přívoze, kam vítr zanáší také látky ze současné spalovny, chemičky a koksovny, limit prachových částic podle Českého hydrometeorologického ústavu překročen v součtu déle než měsíc.

Pro srovnání, koksovna patří v tomto ohledu mezi největší znečišťovatele ve městě a v roce 2017 podle dat hydrometeorologického ústavu vypustila přes 29 tun prachu. Spalovna ve stejném roce vypustila 241 kilogramů.

Nejde ale jen o prach. Většinu technologie spalovny sice tvoří zařízení na čištění spalin, do vzduchu se i tak ale dostanou toxické látky. Jsou to například nízké koncentrace chloru, čpavku, rtuti či olova. Podle Jindřicha Petrlíka, šéfa programu Toxické látky a odpady organizace Arnika, se nebezpečné látky drží i v popelu, který po likvidaci odpadu zbude. A často končí jako materiál při rekultivacích nebo na skládkách, kde se uvolňuje do ovzduší a prosakuje do vody. Arnika dlouhodobě spalování odpadů kritizuje a ve vyjádření k posudku EIA k rozšíření ostravské spalovny požadovala na ministerstvu zamítnutí.

Stát nařídil, aby firma nepřekračovala limity a aby blízkým městským obvodům kompenzovala znečištěné ovzduší ještě před stavbou spalovny. Podle MŽP bude mít zařízení menší vliv na životní prostředí a na zdraví lidí než "několik kotlů v domácnostech".

"Suez nám nabídl, že vymění 20 kotlů na tuhá paliva. To v našem obvodu moc nepotřebujeme. Má nám také přispět na výsadbu stromů, ale my už je tady kvůli infrastruktuře nad zemí i pod ní nemáme kam sázet. Bavili jsme se, že pokud spalovnu budou stavět, přispějí nám třeba na prachožrouty, čistíče silnic," komentuje kompenzace Patrik Hujdus, starosta obvodu Mariánské Hory a Hulváky, kde má nová spalovna stát.

Komerční, nebo obecní zájem

Kraji na výstavbě nové spalovny vadí především to, že Suez nezaručil, že by se v nové spalovně likvidoval odpad, který pochází pouze z jeho území. V současnosti je ho více než 70 procent, zbytek se dováží z jiných krajů, například z Olomouckého či Zlínského a mimo jiné i z ústecké chemičky. "Jsme schopni garantovat, že budeme v nové spalovně likvidovat jen odpad z našeho kraje. V současnosti tady ročně vznikne přebytek zhruba 15 tisíc tun lokálního odpadu, což je nejvíce v zemi, a ten se vozí na zpracování jinam nebo na skládky. Objem stále roste a hrozí, že ho nebude kam dát," říká Petr Špičák, technický ředitel spalovny. Podle něj je logické odpad zpracovat tam, kde vzniká. Největší růst vnímá ve zdravotnickém odpadu a do budoucna počítá i s větším objemem ze sanací.

Také kraj přiznává, že další spalovnu potřebuje. "V roce 2018 tady vzniklo 380 tisíc tun nebezpečného odpadu a nejvíce ho produkuje Ostrava. Proto je spalovna potřeba. Navíc se takový odpad nebude v budoucnu kvůli evropské směrnici a české novele zákona o odpadech moci skládkovat," říká náměstkyně hejtmana Jarmila Uvírová. Omezení skládkování podle zmíněné směrnice se ale týká jen komunálního odpadu a na nebezpečný se nevztahuje. V posledních letech se z kraje odváželo asi 20 procent vyprodukovaného nebezpečného odpadu do jiných krajů. Mimo jiné šlo také o ropný odpad z rafinerií z lagun, které zbyly po společnosti Ostramo.

Moravskoslezský kraj produkuje v posledních dvou letech mnohem více nebezpečného odpadu než jiné kraje. V roce 2016 ho tady bylo vyrobeno 215 tisíc tun, v roce 2018 to bylo 380 tisíc tun. Podle údajů MŽP na tom měl největší podíl stavební a demoliční odpad, sanace, odpady z jiných zařízení na zpracování odpadu nebo čistírny vod. Konkrétně šlo například o odtěžování hald, opravy železniční infrastruktury, sanaci v Bohumíně, likvidaci průmyslové skládky ve Frýdku-Místku či zmíněné laguny.

Šlo tedy z velké části o odstranění starých ekologických zátěží, a to za nějaký čas skončí. Z velké části navíc takový odpad podle ekologa Šuty míří spíš na skládky než do spaloven. Petrlík z Arniky upozorňuje, že nová spalovna by mohla být předimenzovaná, takže v budoucnu by se sem zase mohl dovážet odpad odjinud.

Za zvýšením produkce odpadů podle MŽP stojí dobrý stav ekonomiky a průmyslu. V posudku k EIA se uvádí, že rozšíření spalovny je především komerčním záměrem Suez a že firma chce ulehčit likvidaci v zastaralých zařízeních. "Čím větší bude mít spalovna kapacitu, tím vyšší bude mít firma příjmy. Patrně jde o snahu této obří nadnárodní korporace posílit své obchody na českém trhu s odpady," myslí si také lékař a ekolog Šuta, který se dlouhodobě tématem nebezpečného odpadu zabývá. Většina spaloven v Česku podle dat MŽP ročně spálí odpad v objemu do své kapacity. Například ve Zlíně ale Suez v letech 2016 a 2018 maximální kapacitu překročil.

Firma, jejíž obrat v posledních letech přesáhl dvě miliardy korun ročně, je ve ztrátě. V roce 2017 činila 22 milionů korun, o rok později 42 milionů. Na to, že za stavbou nové spalovny je byznys, poukazuje i další část posudku. Upozorňuje, že nová spalovna počítá se spoluprací se sousední chemičkou společnosti BorsodChem, která plánuje navýšit výrobu. "Přislíbili jsme jim, že zvýšené množství odpadu budeme odebírat. Chemička je na nás dnes závislá, některé materiály se musí převážet a likvidovat zatepla. V budoucnu musíme současné zařízení zmodernizovat, což může trvat i několik měsíců, a pokud nebudeme mít novou spalovnu, je otázka, jak to na chemičku dopadne," zamýšlí se Libor Čech, technicko-provozní manažer Suez. Společnost BorsodChem potvrdila, že by se v blízké budoucnosti měl zvýšit objem odpadů z chemičky o deset procent.

V Ostravě chce Suez spalovnu postavit proto, že už má v areálu sklady, logistické centrum a že objem odpadu roste hlavně v tomto regionu. Firma je ale podle Špičáka ochotná jednat o jiném místě. Kraj už ji na takové místo dokonce upozornil – jedná se o pozemky okolo průmyslové oblasti Barbora, nedaleko Karviné. Žádná další diskuse se o tom ale nevede.

Jsou i jiné cesty než spalování

Stát spalování nebezpečného odpadu v současné době vnímá jako nejlepší způsob, jak ho zlikvidovat.

"Je to šetrnější než ukládání na skládky, takový odpad lze také využít materiálově a energeticky," říká mluvčí ministerstva Petra Roubíčková. Nová spalovna by měla vyrábět elektřinu pro areál Suez a teplo i pro blízké průmyslové areály. Podle odborníků to jde ale i jinak.

"Prioritou je, aby nebezpečný odpad vůbec nevznikal. Může se jednat například o náhrady nebezpečných chemikálií, o výrobu s uzavřeným výrobním cyklem nebo bezodpadové technologie. Případně o odstranění nebezpečných vlastností vzniklých odpadů, například sterilizací," říká lékař a ekolog Šuta.

Pokrokové technologie k likvidaci nebezpečného odpadu se v Česku podle Petrlíka z Arniky nepoužívají a o nespalovacích technologiích se ani neuvažuje. Ve větší míře se používají třeba v Japonsku, v Austrálii nebo v USA. Ve všech zemích ale údajně stále převažuje spalování nad alternativami.

Stát podle odborníků nemá ucelenou koncepci, jak likvidovat nebezpečný odpad šetrněji. Přitom k tomu nástroj má. "Máme integrovaný registr znečištění. Některé státy v USA ho použily k tomu, aby přiměly podniky k přechodu na čistší technologie. Tímto nástrojem ministerstvo může zjistit, kdo a jaký nebezpečný odpad produkuje. Dá se zjistit, kde se nebezpečné látky používají, kde přechází do odpadů, a dají se vytipovat technologie, které pomohou jejich snížení," dodává lékař a ekolog Šuta s tím, že Česko v tomto ohledu zaspalo.

Emoce na prvním místě

Prvního happeningu proti rozšíření spalovny iniciativy Dýchám v Ostravě se na začátku února zúčastnilo asi 30 lidí. Naproti obchodnímu centru Karolina, kde protestující stáli, postavili i dřevěný model spalovny. Kopáček vytvořil petici proti spalovně, kterou dosud podepsalo kolem 900 lidí.

Suez se na odpor místních a města k investici tři čtvrtě miliardy korun dívá s rozpaky. "Všude na světě likvidace odpadů budí emoce, počítali jsme s tím. Lidé, kteří tomu rozumí, chápou, že roste objem nebezpečného odpadu a je potřeba ho někam dát," říká Špičák v zasedačce v administrativní budově v areálu spalovny.

Za jeho zády se vyjímá obří technologie pro spalování s velkou rotační pecí.

"To, že máme kladné stanovisko EIA, neznamená, že začínáme stavět. Máme před sebou ještě roky práce v rámci územního a stavebního řízení a podobně. Pokud to nevzdáme," dodává Špičák.

Starosta obvodu Mariánské Hory a Hulváky doufá, že se nakonec bude stavět jinde.

"Jde nám o kontext. Spalovna by vyrostla v blízkosti sídliště, kde žije asi pět tisíc lidí a nemůžeme jim přidávat další zdroje znečištění. Měli bychom bojovat o to, aby se limity znečištění v Ostravě snižovaly a aby se maximum ani nepřiblížily," míní Patrik Hujdus.

Podle MŽP se ze záležitosti stalo politické téma. Neprobíhá odborná debata, ale politici a některé ekologické organizace pouze vyvolávají a živí emoce. "Odborný proces EIA není referendum o

záměru, nesleduje, zda ho občané chtějí, nebo ne. Je to proces založený na měřeních a zjištěních na základě zákonů," komentuje mluvčí MŽP.

Starosta Hujdus přiznává, že se na rozšíření spalovny dívá na základě emocí. Podle něj to ale souvisí s dlouhodobou ekologickou zátěží ve městě. V roce 2017 začala odpadová společnost Ave vyvážet toxické bahno z nedalekých lagun na zpracování.

"Místní si chodili stěžovat, že je bolí hlava, dětem se dělalo špatně, lidé nemohli doma ani otevřít okno. Takže ano, jde o pocity lidí a je to legitimní. Jsou tady doma a nechtějí sedět vedle dalších tun odpadků, které se sem budou navážet a likvidovat," míní Hujdus.

Nyní Ostrava čeká, co Suez dál podnikne. Firma musí zažádat o územní a stavební řízení. "Není to pro nás jednoduché. Až si v tom sami uděláme jasno, začneme jednat s krajem, městem a začneme hledat řešení," uvádí Špičák ze Suez.

Hujdus na nic nečekal a jeho obvod loni podal žalobu na stát. Stěžuje si na závaznost souhlasného stanoviska MŽP. "Rádi bychom tu závaznost zrušili, aby se úřady necítily být pod závazkem a mohly rozhodnout podle svého uvážení," říká starosta. Je odhodlán věc dovést až k Ústavnímu soudu. "Ústava samosprávám dává právo hájit své území, starat se o něj a o lidi, kteří tam žijí," míní.

Kraj podle Uvírové nemůže do dalšího řízení vůbec zasahovat. Město chce využít prostředky, které v dalším řízení má – navrhopvat důkazy, proč se domnívá, že by stavba měla či neměla být povolena, nebo podat odvolání. Starosta Hujdus uznává, že záměr Suezu může být impulzem ke změně územního plánu, aby se zabránilo další podobné výstavbě. "Mám za to, že těžký průmysl v Ostravě končí."

Vyvolává emoce: Stavba další spalovny v Ostravě je podle mnohých hra na emoce. Martin Kopáček z iniciativy Dýchám v Ostravě pózuje před současnou spalovnou nebezpečných odpadů v Ostravě.

Foto: iniciativa Dýchám v Ostravě

Vyvolává emoce: Spalovna Suez, vedle které se má další zařízení postavit.

Foto: Suez

Související

Sdílet článek TWEET

Autor: Simona Janíková

Zdroj: <https://archiv.ihned.cz/c1-66725770-rozsireni-nejvetsi-spalovny-nebezpecnych-odpadu-v-cesku-ma-zelenou-obyvatele-ostravy-to-ale-chteji-zarazit>